

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמה רבא
מן שמא ועינים תראה בנים
ובני בנים כשתילי זיתם סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומזוני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשאריות כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הנה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ח"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
ברוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להנה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמאל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמוהם להמליץ טוב בעדם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איהו ממורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שיוע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמהם
לטוב להם, כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזיגער זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יחיה בכוחי, אקוה שלא לחיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבשו בי תנוכי.

אתוון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

צדקת הצדיק

רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינוביץ זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלילה הכריז:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שיומליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים ארח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשי הבורגן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספרי, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי יזכה ליר"ש,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

שערי זבול

רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה ומליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חרות על
מצבתו

מלליצי יורש

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר
פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלוב"ן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

ויקה האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם. ברש"י פירש שהנזם זהב רמז למחצית השקל שהיה בקע משקלו, ושני צמידים רמז
לשני לוחות שיזכו בהם ישראל זרעו של יצחק. ותמה ביפה תואר, מה צורך לאליעזר לרמוז כאן על ענין מחצית השקל. ויש לפרש שאליעזר רצה לרמוז לרבקה,
שאם תינשא ליצחק תהיה לה הזכות של העשרת הדברות שעתידים להינתן לישראל בזכות יצחק, שבמידת יצחק ניתנה התורה, וכדקדוק הלשון בחז"ל 'ששמעו
ישראל מפי הגבורה'. ועוד ניתנה באש שזה רומז למדת הגבורה, ועוד השופר היה של אילו של יצחק.
וכדי שלא תאמר רבקה דמה תועלת בנתינת העשרת דברות אם אח"כ יקלקלו בני ישראל מעלתם ע"י שיחטאו בעגל, או תתפחד פן לא יהיה לישראל תקנה, הואיל
שהתורה ניתנה במדת הגבורה והדין, משום כך רמז לה הנזם שהיה משקלו בקע, כמו המחצית השקל דכתיב ביה 'בקע לגולגולת'. ולכן הוציא הנזם ולקח אותו
בידו, שבכך רמז לה שאף אם יחטאו ישראל בעגל, מ"מ יתכפר להם בחח ונזם הרומז למחצית השקל שבא לכפר על ישראל.
ובדוקא לא הניח את הנזם על אפה של רבקה כמו שעשה בצמידים, לפי שלא היה מוכרח שישראל יתנו מחצית, כי יתכן שלא יחטאו ישראל ולא יצטרכו למחצית
השקל. אמנם כשסיפר הדברים חזו ואמר 'ואשים הנזם על אפה', כי לא רצה להגיד להם סוד זה, וזהו הטעם שהוכרח רש"י לפרש 'נזם זהב בקע משקלו' שהוא רמז
למחצית השקל, כי רש"י בא לתרץ מדוע לא הניח הנזם על אפה אלא החזיק בידו, ומדוע כשסיפר להם כן אמר 'ואשים הנזם על אפה'. (זרע שמשון ויקהל אות ז').

ויאמר בוא ברוך ה' למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים. במדרש (ב"ר ס: טז) שכאן נרמז שיצא אליעזר מכלל ארור לכלל ברוך. ויש לדקדק מה ראה

חדש מבית מכון מורשת הגר"ח

כרך
חדש

moresheshegrach@gmail.com • הפצה ראשית בארץ: ספרייתי - גיטלר • בחו"ל: עם הספר - לעווין

חי', נמצא שלא היה להם טענה על יצחק שמא חזר בו אברהם, דלגבי יצחק הוה מתנת שכיב מרע במקצת, ובקנין שלא היה יכול לחזור בו.

לע"נ הגר"ח חנינה אברהם ב"ר נפתלי צבי לייטנר
זצ"ל יא"צ י"ח חשוון

גדרו של כל העומד. כתב בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רנ"ו) בנוגע דיו לס"ת שתחילתו שחור וסופו נעשה אדום, וז"ל: אם תחילתו שחור ממש וסופו מתקלקל קצת, היינו דיו [וכשר]. אבל אם נתקלקל מתחילתו, א"כ מעולם לא הגיע עדיין לשיעור דיו שהוא שחור בתחילתו. וכן אם סופו נעשה אדום מה שאין דרכו של דיו להעשות, ועל כרחך יש חסרון בעיקר הדיו וכו', וס"ת כזה פסול מעיקרא אפי' מה שקראו בו בשחורותו, כי לא נכתב בדיו.

ולא מטעם דל"כ העתיד להעשות כעשוי דמי, דמה שפליגי תנאי בכל העומד לזרוק והעומד לשרוף והעומד לתלוש, הני כוליה מחוסרי מעשה, ובזה פליגי ביה תנאי. אבל הכא הענין בטבע הוא כך, ודומה לכל העתיד לטרוף כטרוף דמי משום שכבר החל הגוף המכה שסוער והולך עד שעתיד להטרף. והכא נמי דכוותיה כי מתחילה נעשתה הצבע באופן זה, ולא מפני שעתיד, אלא שכבר הוא כן ואינו מחוסר שום מעשה, ולכן פסול, עכ"ל.

והביא האבני נזר (יו"ד סימן של"ה) מבעל החלקת יואב, דגם במילה שייך סברא זו. וז"ל: בדבר האיש אשר נמצא מיעוט היקף העטרה מכוסה וכו', וחשש ר"מ מחמת שאין קורעין כל עור הפריעה, רק שמסירים אותו למטה, וממילא חוזר ומכסה, וכל שעתיד לבוא ממילא, כאילו כבר נעשה, כמ"ש החת"ס בענין דיו לס"ת, דאף שיהיה שחור בשעת כתיבה, כל שסופו להאדים פסול כאילו כבר היה אדום, ומביא ראה מסופו לטרוף, עכ"ל.

והנה בשו"ת חלקת יואב (קמא אבה"ע סימן ג') דחה דברי החת"ס,

וז"ל: וכבר דחינו דברי החת"ס גבי דיו שנתאדמה שסובר דהיכא דעומד הדבר להשתנות ממילא, גם רבנן מודו לר"ש דאמר' כל העומד. אבל אני הוכחתי דאף בדבר שיבוא ממילא לא אמרינן כל העומד, מהא דירקות שסופן לייבש תוך שבעה דהסוכה פסולה רק מדרבנן (סוכה יג:). והפוסלים מה"ת הוא רק מטעם סוכה שאינה ראויה לשבעה, [ואם אמרינן דדבר שעומד להשתנות ממילא, כגון הסכך שסופן לייבש, דכבר עכשיו הוי יבש, א"כ מדוע אין הסוכה פסולה מה"ת], עכ"ל. וכתב על זה האבני נזר (אבה"ע סימן רל"ז), וז"ל: השיג כת"ר על כללו של חת"ס דכל שעומד להיות ממילא לכ"ע חשוב כאילו עכשיו כן, מירקות העומדים להתייבש תוך שבעה שאין פסולין לסכך רק מדרבנן.

לבן לומר לו 'בא ברוך ה' ' להוציאו מכלל עבד. וי"ל שתיכף שראה את הנזמים והצמידים בידי רבקה אחותו, סבר שאליעזר נתנם לה בתורת קידושין, וממילא על כרחך צריך לומר שיצא מכלל עבד, שהרי העבד אינו נעשה שליח, כדאיתא בקידושין מא: 'מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית', ואם אליעזר היה עדיין עבד, לא היה יכול להיעשות שליח לקדש את רבקה, ומוכרח הדבר שאברהם נתכוון להוציאו לחירות וכמו שמצינו בשו"ע (יו"ד סי' רס"ז ס"ע) דעבד שצוה לו רבו לעשות איזה מצוה או איזה דבר שהוא אינו חייב בו, יצא לחירות. כי מכך שאמר לו לעשות כן, הרי זה סימן והוכחה שהוציאו לחירות. ולכן גם הכא כשראה לבן שאליעזר נעשה שליח לקידושין, מיד אמר לו 'בא ברוך ה' , כי הבין שיצא מכלל ארור לכלל ברוך. (זרע) שמשון פרשתינו אות ט').

לע"נ הגר"ח נחום פרצוביץ ב"ר אריה צבי
זצ"ל יא"צ י"ח חשוון

ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. ופירש"י מה שניתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם, שלא רצה ליהנות מהם. ויראה דיש להבין כיון שנתן כל אשר לו ליצחק, איך אמר שנתן מתנות לבני הפילגשים. ולכן פירש"י ש'כל אשר לו' לעצמו, נתן 'ליצחק', ולהם נתן 'מתנות' שאינם שלו רק מאחרים.

ויראה לפי שאברהם ודאי בעין יפה נתן ליצחק, ואמרו (ב"ב קמו:), דמתנת שכיב מרע בכולו, יכול לחזור, [דשכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים, ולבסוף עמד מחליו, יכול לחזור, דבידוע שלא היה מצווה אלא מחמת מיתה], ואברהם היה 'מצוה

מחמת מיתה', וגם בקנין היה יכול לחזור, דאומדן דעתיה הוא דלא שביק אינש נפשיה ונתן ולא ישיאר לו כלום, אך אחר שנשארו המתנות, הוא כמו מתנת שכיב מרע במקצת, והוה מתנה גמורה.

אלא שלפ"ז בני הפילגשים לא קנו, כיון שמה שנותר נתן, לא נשאר לו כלום, והוה מתנת שכיב מרע בכולו. אך לפי שכבר סילק להם, וזכו במתנה, וישלחם עם המתנות, ודאי זכו במתנה, [כדאיתא בחו"מ (סי' מ' סעיף ט'): אם כתב כל נכסיו ומפרש שנותן הכל מעכשיו ומקנה לו מחיים, הרי היא כשאר מתנת בריא, שאם הגיע השטר ליד המקבל או שקנו מיד הנותן קנה הכל ואינו יכול לחזור בו]. וזהו

וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו

יום ה' חיי שרה כ"ב חשוון

יא"צ של הגר"ח משה ב"ר יצחק יהודה לימא זצ"ל בעל 'חלקת מחוקק' על שו"ע אבן העזר

מסורת היא

שהדלקת נר לע"נ, או ללמוד, היא סגולה למעלה מדרך הטבע לחשוכי בנים. (דבר בעתו)

תולדות הרה"ק בעל החזון יחזקאל זי"ע

על הניסים התדירים שאפפו כל פסיעה ברוסיה הסובייטית דאז, סיפר בעל החזון יחזקאל, כי באחד הימים כשצעד ברחוב ברוסיה, נטפל אליו מפקד בכיר אחד מהג.ק.ד. שרצה לגזוז את זקנו. הקפדתו של מרן החזון יחזקאל כל ימיו לא לנגוע בזקנו - עמדה באותו רגע בסכנה מוחשית. מתוך הארה שמימית שנצנצה בו, פנה אל המפקד ואמר לו: "הלא יודע אדוני כי 'רב' אני, ו'רב' זה רק עם זקן! אם אתה מוריד את זקני - שוב אינני רב!" למרבה הפלא, השתכנע המפקד מה"טענה" המוזרה הזו, ועזבו לנפשו. כיון שראה הרב והכיר בניסו, הוסיף וביקש שיעניק לו המפקד 'רישיו' מיוחד, שאף לא אחד היין לנגוע בזקנו. על המקום נתן לו המפקד כזו פיתקא, שהגוע בזקנו של הרב הזה לא יינקא.

בפנינו רבינו יחזקאל מספר הג"ר משה מרדכי שולזינגר: בעת שהיה בעל החזון יחזקאל יושב לבדו בחדרו והוגה בתורה, ולפתע היה נראה כמהורה, שתי ידי מונחות על מסעד הכסא, והוא ממלמל לעצמו 'דא האט ער געגעבן די קוש' (-כאן הוא נתן את הנשיקה), רבי משה מרדכי לא התאפק מלשאול: 'מי נתן?' והשיב לו החזון יחזקאל: אם אתה שומע, אז אספר לך, בהיות בחור צעיר נסעתי פעם ברכבת ברוסיה, נסיעה לילית ארוכה. היתה זו שעה שאחרי חצות ליל, ישיבת במקומי, ולפתע שמעתי אוזני איזו נעימה ערבה, משתפכת מאחד התאים שבאותו קרון שלי. הייתי אוזן, ואני שומע קול יהודי האומר 'נשמת כל חי' בכזו מין ערבות... הלכתי מרחק כמה תאים, ואז אמרו לי שכאן החפץ חיים יושב. נכנסתי לתאו של החפץ חיים, והחפץ חיים בירך אותי... מה שהוא בירך אותי במדויק, איני בא להגיד לכם עכשיו. אבל דבר אחד תדעו בבירור: כל מה שהוא בירך - התקיים!... הכל התקיים! ופה על היד הזו, הוא נתן לי נשיקה.

עוד מספר הג"ר משה מרדכי: פעם אחת כשנתן החזון יחזקאל נשיקה לחתן אחד, אמר לו בהתרגשות: 'תזכור כל ימי חיך, שזכית לקבל נשיקה ממי שקיבל נשיקה מהחפץ חיים'.

לכן כבר עכשיו אין הדיו שחור, וחסר חיותה של הבהמה, וההדס אינו הדר. אבל אם בעינינו רק שלא יהא הצואה מגולה, סו"ס הצואה אינה מגולה עכשיו, ולא אמרינן בזה דכל דבר שיהיה אחר זמן, כבר נחשב כאילו נעשה עכשיו. ויסוד החילוק הוא, משום דלא אמרינן דמה שיעשה בסופו כבר נעשה עכשיו, אלא אמרינן דאינו חשיב מה שנעשה עכשיו אם לא יהיה כך בסופו.

לכן אם צריך שיהא הדיו שחור, אז אמרינן דאינו חשיב עכשיו שחור אם עתיד להאדים, וכן לא נחשב שיש חיות לבהמה אם עתיד להיות טריפה, ולא נחשב ההדס להדר אם עומד להשחיר. אבל בצואה שמכוסה עכשיו ורק עתיד להיות מגולה, אם הדין היה

דבעינן שיהא מכוסה, אז היה שייך בה הכלל הנ"ל, דכיון דסופו להיות מגולה, לכן לא חשיב דעכשיו מכוסה. אבל באמת לא בעינן שיהא מכוסה, רק בעינן שלא יהא מגולה, והרי עכשיו אינו מגולה, דלא אמרינן דכיון דבסופו יהא מגולה לכן כבר עכשיו מגולה.

וז"ל: האי סברא לא מהני אלא במקום שצריך עכשיו להכשר דידה, כמו בהמה דצריך עכשיו לחיות דידה, כדכתיב 'זאת החיה', והדס דצריך שיהיה הדר. אבל התם אין צריך להכשיר הצואה, רק שהצואה יהיה מכוסה ומסולק מכאן, ועכשיו היא מסולקת, ומשום שאח"כ תהיה בכאן יאסר עכשיו, אינו בדין, עכ"ל.

וכ"כ האבני נזר באו"ח (סימן קנ"ט), וז"ל: קיימא לן דכל דבר שסופו ליעשות מאליו, הרי הוא כאלו כבר עשוי, אף לרבנן דפליגי על ר' שמעון בכל העומד לזרוק (מנחות עט:), מ"מ דבר שממילא יעשה בלא מעשה, חשיב כנעשה, ועל כן כתב בחתם סופר בס"ת שנכתב בדיו שסופו להתאדם, דמעכשיו הוא פסול. אך כתבתי בתשובה, דדוקא בדבר שצריך הוייתו של עכשיו, לא חשיב הוייתו קיימת שסופו להתקלקל, אבל לא שיחשב מעכשיו הוייתו משום סופו. וראיה לזה, צואה כל שהוא מבטלה ברוק וקורא קר"ש, ולא מהני רק לפי שעה, דאח"כ הרוק עובר. וקשה נימא

כיון שסופו של צואה להתגלות הוא כמגולה. אלא ודאי לא מהני לאסור מעכשיו משום לאחר זמן, ודוקא לענין שלא יחשב מעכשיו, מהני סופו. ועל כן ס"ת שמצוותו בשחור, לא חשיב שחור מעכשיו. וכן לענין טרפה, דוקא חיה אכול, וזו הואיל וסופה לטרוף לא חשוב חיותה. וכן בענבים אדומות דמצוותו של הדס

הוא מגולה, מ"מ גם מכוסה לא הוא, דהמכסה עצמו בגופו לא חשיבא כיסוי, אלא צריך בגד דוקא. משא"כ להפריש חלה ולברך עליה כשהיא ערומה דאסור משום 'לא יראה בך ערות דבר', היחסיון הוא במה דהיא ערומה, ולא משום דחסר לה כיסוי, לכן גם במכסה עצמה ברגליה מהני, כיון דסו"ס אינה מגולה. וראה ברכת הבית שם.

ואינו השגה, דשאני בהא דחת"ס שכבר התחיל בו הקלקול כגון בדיו שאודם בתוכו וברוב ימים האודם מתגלה, ודומה לעומד לטרוף שכבר התחיל בו החולי, [משא"כ בירקות שסופן לייבש עדיין לא התחיל עכשיו לייבש], עכ"ל.

והנה אמרו בסוכה (דף לג: גבי הדס, שענביו מרובות מעליו פסול, דזה דוקא בענביו שחורות, אבל היו ענביו ירוקות כשר, דזה מיני הדס הוא. ואם היו ענביו אדומות פסול, כיון שאף האדום שחור הוא, אלא שלקה. דאמר ר' חנינא האי דם שחור - אדום הוא, אלא שלקה. ופירש"י וז"ל: ואדומות כשחורות דמין - דלאו מין ירוק הוא, וזהו שחירותו, ולכשייבשו מעט יותר יהיו שחורים, עכ"ל.

וכתב האבני נזר דמכאן ראייה לדברי החת"ס, דכל דבר העומד להיות מאליו בלי מעשה, הוי כאילו כבר נעשה, ולכן אע"ג דעכשיו ענביו אדומות, אבל כיון דסופו להשחיר מאליו, הוי כאילו עכשיו שחורות ופסול. וז"ל: מיהו יש ללמוד מהדס שהאדמו ענביו דפסול משום סופם להשחיר, כמו שפרש"י (סוכה לג:), עכ"ל.

והנה בשו"ע הלכות קר"ש (סימן ע"ו סעיף ו') כתב המחבר: היה לפניו מעט צואה, יכול לבטלה ברוק שירוק בה ויקרא כנגדה, והוא שיהא הרוק עבה. ואין הבטול מועיל אלא לפי שעה, אבל אם לא יקרא מיד והרוק נימוח ונבלע בה, לא בטלה. והקשה האבני נזר, דכיון דהרוק עומד להיות נבלע מאליו בלי מעשה, א"כ הרי כאילו כבר נעשה עכשיו, כמו שכתב החת"ס, וא"כ נימא דגם קודם שיבלע אסור לקרות קר"ש כנגדה.

וז"ל: הנה בש"ס ברכות (דף כה: ב) צואה כל שהו דמבטלה ברוק עבה, איתא בירושלמי (ברכות כז: ב) דזה אינו מועיל אלא לקרות קר"ש מיד, אבל לא על אחר זמן, שאם ישירה יהיה נמוח ונבלע ואסור. וכן נפסק בשו"ע (סי' ע"ו סעיף ו'). וקשה גם בתחילה יהיה אסור כיון דסופו להתגלות, עכ"ל.

ותירץ האבני נזר, דיש נפ"מ אם צריך לאיזה דבר באופן חיובי, או באופן שלילי. אופן חיובי הוא כגון: בעינן שיהא הדיו שחור, וכן בעינן חיות של בהמה, וכן שיהא ההדס הדר. ואופן שלילי הוא כגון: שלא יהא הצואה מגולה. והכלל הנ"ל שכתב החת"ס דכל דבר שעומד להיות מאליו בלי מעשה הרי זה כאילו כבר נעשה עכשיו, הוא דוקא אם צריך לאיזה דבר באופן חיובי, דאז אמרינן דכיון דלאחר זמן לא יהא הדיו שחור, והבהמה יהיה טריפה, וההדס לא יהיה הדר,

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרכת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

- א ת"ח יורש וואס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן. וועט עס טוהן פאר אייער יעושה פרייוואט, בנאמנות, קאנפידענשעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין, באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט, אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעגעבעניקייט, מיט כוונה, במתניות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- משרייבט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שיטות, די שטיין בלייבט אין דעם אויווען פאר 2 וואכען.
- מאזגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין, ביי די ריכטיגע צייטען.
- מלאזט איין וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקען, שהוא עת רצון להתפלל, כדי איר זאלט קענען מיט זאגן די תפילה.
- די ת"ח גייט אליין צום ציון און תחלל, נאכדעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (המקובל מהישמח משה).
- די שטיין ווערט באגראבען ווי די ריכטיגע וועג, און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מקען אויך אפנעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מקען באשטעלען אפאר שטיינער כדי מזאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.

דוקא אויך דעם מקובלידיגע אופן פון מכן דורות ישרים זעהט מען ווי עס ווערט מקיים די ווערטער פון אריה"ק אויפן האר: **יבער הלב (-אנצידענע זיין הארץ צו אידשטייט), שיהפך לב לשמים לטובה (-ס'רשט די גאנצע מענטש), ותראה מלאים (-וועטט זעהן וואונדער),** מקען עס געבען פון מעשר.

פאר פרטים וופט-טקסט מכן דורות ישרים

917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

צופרידענע עלטערען פון מכן דורות ישרים זאגן:

”מין קינד איז געווארען א אנדערע מענטש. ער לערענט מוסר, ער וויל ענדיגען א מסכתא

”מין ווען בעהט מין וועק מין אויך 5 מינוט פאר סוף זמן קריאת שמע

”מין יצחק האט ארויסגעלייגט א פילטער

”איר האב נישט געהאט קיין מנוחה פארדעם, נישט וויסענדיג וואס מין בחור טוהט

”כיהאב אנגעהויבען זעהן הצלחה מיט מייענע קינדער נאכען מנדב זיין פאר מין חברים קינד

מצוה נדירה שהמקיים אותה נוטל שכר כנגד כולם

כתב בשו"ע הרב (ת"ת פ"ב ס"א): 'מצות עשה של תלמוד תורה על כל אדם לעצמו לתלמוד כל התורה שבכתב ושבועל פה כולה'. וכ"כ בסעיף י' וז"ל: ללמוד פעם אחת כסדר [תנ"ך] וכל התלמוד בבלי וירושלמי ומכילתא וסיפרא וסיפרי ותוספות וכל המדרשים מתנאים ואמוראים כמו מדרש רבה ותנחומא ופסיקתות וכיוצא בהן ומדרשי רשב"י (-) זוהר) כדי שיוכל לגמור כל התורה שבעל פה כולה פעם אחת בחייו, עכ"ל.

זה מצוה שרק יחידי סגולה מקיימים אותה, וקל מאוד לקיימה אם מקציבים לזה זמן מועט בכל יום, וזוהי זוכים לקיים מצוה נדירה של מצות ת"ת ששקול כנגד כל המצוות, ואין לשער גודל השכר שזוכים עבור זה בפירות בעוה"ז והקרן לעוה"ב

נתפרסם לזכות י.ב.ח.ה. נחנת דקדושה מכל י"ח

בהדר, וכיון שסופו להתבטל ההדר כשישחרו הענבים, מעכשיו לא חשיב הדר. אבל צוהה שאינו אוסר רק מגולה, לא נאמר שחשיב עכשיו מגולה לאסור, עכ"ל.

וכ"כ האבני נזר ביו"ד (סימן רכ"ה), וז"ל: יש לחלק דדוקא בדבר שצריך הוייתו של

עכשיו, לא חשיב הוייתו קיימת משום שסופו להתקלקל. אבל לא שחשיב מעכשיו משום סופו. וראיה לזה צוהה כל שהוא מבטל ברוק וקורא ק"ש לא מהני רק לפי שעה, דאח"כ הרוק עובר. וקשה נימא כיון שסופו של צוהה להתגלות היא כמגולה. אלא ודאי לא מהני לאסור מעכשיו משום לאחר זמן, ודוקא לענין שלא יחשב מעכשיו, מהני סופו. וע"כ ס"ת שמצוותו בשחור לא חשיב שחור מעכשיו, וכן לענין טריפה דאמר רחמנא 'חיה אכול', וזו הואיל וסופו לטרוף, מעכשיו לא חשוב חיות, עכ"ל.

וכ"כ האבני נזר (יו"ד סימן של"ו), וז"ל: כתבתי לחלק, דכל העומד להתקלקל, לא יוכל עכשיו לפעול פעולתו. אבל [לומר] מה שיהיה אחר זמן, נחשוב כאילו היה עתה וניזוק ויאסור, לא שמענו. [המשך בשבוע הבא].

לע"נ הג"ר נפתלי סימון ב"ר שלום זצ"ל יא"צ י"ח חשון

מאה שנים ועשרים שנים ושבע שנים.
במדרש רבה: ר' עקיבא היה יושב ודורש והציבור מתנמנם, ביקש לעורר, אמר מה ראתה אסתר שתמלוק על מאה ועשרים ושבע מדינה, אלא תבוא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתה מאה ועשרים ושבע וכו'. ויש להבין למה בא לעורר הציבור בהגדה זו דוקא, אך הענין שר' עקיבא דרש בענינים גבוהים בדברי תורה, והציבור מתנמנם שהיו סוברין שאין להם שייכות לדברי תורה גבוהים כאלה, וביקש לעוררן שידעו שכל אחד מישראל שייך אף לדברי תורה הגבוהין, כמו שאמרו בתנא דבי אליהו רבה (ריש פרק כ"ה) כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב. והיינו שכל אחד מישראל כיון שהוא מזרע האבות, יש בכוחו להגיע באיזו פרט למעשה אבותיו, ועל דרך מה שאמרו (בר"ר נז:א) אין דור שאין בו כאברהם וכו'.

וזה שאמר 'מה ראתה אסתר שתמלוק' וכו', והוה ליה לומר 'מה זכתה אסתר שתמלוק', וכי בדידה תליא. ונראה המכוון על פי מה שאמרו (מגילה טו.) 'ותלבש אסתר מלכות', 'בגדי מלכות' מיבעיא ליה וכו', מלמד שלבשתה רוח הקודש, כתיב הכא 'ותלבש', וכתיב התם 'ורוח לבשה' ולכאורה שם מפורש 'ורוח'

לבשה, משא"כ כאן דכתיב 'ותלבש אסתר מלכות', ואין למד זה מזה. אך העיקר שמדייק מדלא כתיב 'בגדי מלכות', לכן מפרש שלבשתה רוח הקודש, והיינו מה שהיה לה תקיפות כזה לכנוס למלך שלא כדת ולסמוך על הנס, ולא עלה על דעתה שפלות מצבה שנמסרה לאחשורוש. ואף שלא

היתה מחויבת למסור עצמה, דאסתר קרקע עולם היתה כמו שאמרו בסנהדרין (עד:), מ"מ לאו משנת חסידים היא, דהא אשכחן (כתובות ג:) דאיכא צנועות דמסרי נפשיהו לקטלא, וכמו שאמרה מקודם 'וכאשר אבדתי אבדתי'. אך אחר התפילה ותעניות לבשתה רוח הקודש, ולבשתה תקיפות שהמלכות שלה, ולא תפחד כלל מאחשורוש שבודאי יטה לבו לרצונה, וזה מדת מלכות רוח הקודש וכו', וזה שנאמר 'ותלבש אסתר מלכות'.

ועל זה אמר מה ראתה אסתר ללבוש תקיפות זה ולסמוך על הנס, אלא תבוא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחיתה מאה עשרים ושבע שנה ונכללו כל ימי חייה לטובה בת מאה כבת עשרים, וכמו שאמרו במדרש 'כשם שהן תמימים, כך שנותם תמימים', והיינו אף ימי הילדות שאין בהם דעת, ובפרט שרה שנולדה מזרע תרח. ובאברהם אבינו יש דעה שכן ארבעים ושמונה הכיר את בוראו, רק שהשי"ת בשרו שלא יצטער עליהם, כמו שאמרו בב"ר (לט"ח). ובודאי גם שרה לא היתה בתחילה כמו שהיתה אחר כך, ומ"מ חישב השי"ת כל שנותיה לטובה. מזה לבשה אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש, כיון שהזמין לה השי"ת דבר זה, לא לחנם הוא, ובודאי יבוא הצלת כלל ישראל על ידה, ומזה לבשה מלכות שהמלוכה שלה ולא תפחד כלל.

וזה שבא ר' עקיבא לעורר את הציבור, שלא יאמר האדם מה אני ומה חיי ואיזו שייכות יש לי לדברי תורה הגבוהים, והוא יודע נגעי לבבו. ועל זה בא ר' עקיבא לעורר כמו שאסתר למדה משרה, והוא דכמו שכל אחד מישראל חייב לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב', כן הנשים הכשרות חייבות לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשה אמהות', והיינו שהם נטעו בלב זרעם שיוכל כל אחד ואחד מישראל להסתייע מעבודת האבות והאמהות כשיבוא לטור, וממילא יוכל כל אחד מישראל למצוא מקום אף בדברי תורה הגבוהין, ויוכל לצפות מתי יגיעו מעשי על כל פנים באיזו פרט למעשה אבותי.

לע"נ הג"ר צבי הירש ב"ר שמואל מרקוביץ זצ"ל יא"צ כ"ג חשון

וה' ברח את אברהם בכל. אמרו (ב"ב טז:). מאי 'בכל', ר' מאיר אומר שלא היתה לו בת, ר' יהודה אומר שהיתה לו בת. ויש לדקדק במאי נחלקו, גם צ"ב הסביר שזה שלא היתה לו בת

הספר שמסוגל לרפואה

יצא לאור הספר 'מנחה חדשה'

שהמחבר הרב מ' מופת הדור
מורן רבי ברוך פינחס מוסקאל'ע ז"ע,

כתב בהקדמתו
'אקוה לה, מי שיחזיק ספר זה בביתו, ובפרט מי שילמוד בו, כי זכות של חיבת בראשית ברא יגן עליו שיהיה לו רפואה לכל אבריו'

יצא לאור ע"י מכון סל אורות, מחזורת כ"ס מנחה במיוחד אפשר להשיג הספר בתנאים חספרים ליתר פרטים אפשר להתקשר ל minchachadush@gmail.com

מכון מליצי יושר

הגדרות אבני נזר - מהדורת לאנדא

על פרשיות התורה ומועדים

עם ביאורים הארות והערות

"הגיד אדמו"ר זצוקללה"ה קודם פטירתו שאם ילמוד בספרים שלו, יהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתו ממש כמו בחיים"

(ארץ צבי עה"ת עמ' רמ"ב)

מלוקט מתוך גליונות "מליצי יושר" שיוצא לאור עולם מודי שבוע בשבוע

אפשר להשיג הספר בתנאים חספרים המובחרות ליתר פרטים וכן לקבלת גליון "מליצי יושר" בכל שבוע: gilyonmy@gmail.com

נתפרסם ע"י הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יצחק סאמעט שליט"א

הגדרות חזון יחזקאל

על התורה ומועדים עם ביאורים הארות והערות

מלקט מתוך גליונות
"מליצי יושר"
שיצא לאור עולם מדי שבוע
בשבוע

הב"ר שלום איזון זצ"ל
בעת הספרו בשעת הלוייה
של מרן בעל החזון
יחזקאל הכריז:
"נצטוו מאת רבינו
לפרסם שהבטיח שימליץ
טוב למי שילמוד בספריו,
וכן למי שימליץ את חידושי
תורתו"
(רובות אפרים אר"ח ח"ב עמ'
רפ"ח)

אפשר להשיג הספר בחנויות
הספרים המובחרות
המפצה ראשית: גרייפפלד
718.692.8103

ליתר פרטים, וכן לקבלת גליון "מליצי יושר" בכל שבוע:
gilyonmy@gmail.com 732.510.0560

וכתב החזון יחזקאל דלפי הנ"ל מובן היטב, וז"ל: כוונת התוס', דאחרי שפשע, אינו נפטר עוד אלא אם 'ודא' לא משכחת ליה בשום אופן דאם היה שם היה יכול להציל, אבל כל שיש ספק ויש מקום לומר שמא אם היה שם היה חל עליו רוח גבורה ודעת להלחם והיה יכול להציל, חייב מספיקא לשלם.

לע"נ הג"ר אליהו ב"ר אברהם מרקנסי זצ"ל יא"צ כ"ג חשון

דרך הלימוד. לענ"ד נראה שכל אחד ואחד יש לו נקודה גאונית, יש אדם שיש לו נקודה מיוחדת בעמקות, ויש שיש לו בחריפות, ויש אנשים שיש להם נקודה גאונית בזכרון, וכן בתפיסה מהירה, והנפ"מ מכל הכשרונות זהו שרק התפיסה המהירה נתגלה מהר, אבל שאר הנקודות למשל מי שיש לו זכרון, אם לא למד, אינו זוכר. ויש לפעמים בן אדם שאין לו תפיסה, אבל יש לו זכרון, והוא חושב שאינו יכול להצליח בלימוד התורה, אבל האמת אם יתמיד בלימודו הוא יתפוס ויגדל הרבה יותר מבעל תפיסה מהירה, כיון שע"י התמדתו הוא יכול לזכור הש"ס הרבה יותר מבעל תפיסה. וכן בעמקות ובחריפות, מי שלא ניסה, לא יודע אם יש לו כח בעמקות ובחריפות, ולכן תמיד גדולי התורה בדרך כלל הם המתמידים הגדולים, ולא דוקא הבעלי כשרונות, דכיון שע"י שהוא לומד הרבה, נתגלה אצלו הנקודה הגאונית שיש לו במוחו, אבל באמת הבעל כשרון אם הוא גם מתמיד עצום, הוא נעשה לגאון מיוחד בדורו. וא"כ לענ"ד נראה שכל אחד ואחד יכול להיות גדול בתורה רק בכח התמדה ללמוד פעם אחר פעם, ולחזור הרבה פעמים, ובזה נתגלה הכשרון של בן אדם.

ולכן חשוב מאוד ללמוד תורה אצל כמה ראשי ישיבות דוקא, מפני שלדוגמא שיש ראש ישיבה שהוא עמקן עצום, אבל תלמידו כשרון בחריפות, ולכן הוא לא יכול לקבל ממנו הרבה, אבל אם ילמוד אצל ראש ישיבה חריף, אז הוא ילמוד ממנו הרבה, ולכן תמיד טוב ללמוד ולשמוע שיעורים מכמה ראשי ישיבות, ובזה נתגלה אצל כל אחד מה כשרונו, ובזה גם יכול ללמוד חריפות וגם עמקות ביחד.

וגם חשוב מאוד שלפני שמחדשים חידושי תורה, ללמוד מקודם הפשט הפשוט בגמרא רש"י ותוס', ואחרי שיתברר הכל כל נקודה ונקודה מהסוגיא בדרך הפשוט, אז יכולים מאוד להצליח ולחדש חידושים נכונים. ועוד תמיד אני טוען שדבר גדול מאוד לחבר ספרים ולהדפיסם, לדוגמא יש לנו הספר 'קצות החשן' שהוא ספר מיוחד מאד שהאיר עיני ישראל בתורה, ואם הגאון בעל הקצוה"ח לא היה מדפיס חידושי תורתו, איזה הפסד היה לעם התורה, וכן 'חידושי רבי עקיבא איגר', 'חידושי רבינו חיים הלוי', ותמיד אני טוען לגבי הגאון הפרי מגדים שהוא ספר עצום להלכה על השו"ע, איך היה חסר לעולם בלי הפרי מגדים שהוא מברר ההלכה בדרך נפלא מאוד בכוונת הש"ך והט"ז. וכן בכל גאוני המחברים אחרונים, ואין כאן המקום להזכיר כולם, שהם האירו העולם בפלפולי דאורייתא, וא"כ רואים החשיבות של מחברי ספרים, ובזה יש הרבצת תורה והרמת קרן התורה הקדושה.

וכפי מה שמבואר בדברי המקובלים, כי כל הספרים שנתחברו ע"י חכמי הדור שכולם מדברים בפשטי התורה, שכל אחד מהמחברים, באותו ספר שחיבר, הוא יעסוק בגן עדן לעתיד לבוא, וזהו לבוש לנשמתו, וא"כ אנו רואים חשיבות מאוד לחבר ספרים. וידוע ש'גמרא' ר"ת גבריאל מ"כאל רפ"אל אוריאל, שמי שלומד גמרא, ארבע מלאכים האלו מלוים אותו, והלימוד הגמרא זהו החרב והחנית שהורג היצה"ה, וכל גאוני הדור גדלו בלימוד הגמרא, ובכח לימוד הש"ס נשארנו עם ישראל נאמנים להקב"ה ולתורתו הקדושה שקיבלנו בהר סיני תורה שבכתב ותורה שבעל פה שזהו תורה אחת, ולפני לימוד הגמרא צריכים תמיד להרהר בתשובה, ואז כל למודיו יהיו רצויים לפני הקב"ה, ומי שלומד ועודנו מצאותו לא רחץ ח"ו, אזי כל מעשיו יהיו מאוסים לפני הקב"ה, ונקרא 'זבח רשעים תועבה', והקב"ה אומר לו 'מה לך לספר חק', אבל אם עושים תשובה לפני לימוד הגמרא, אז יהיה נקי מכל וכל, ומכל מלה נברא מלאך, ויש בידו לתקן ולברר מה שלא יכלו המלאכים כמו שמבואר בספרי הח"ן, ומחויבים לכיון שלומדים תורה לשמה, וכל מעשיו שעושים צריכים לכיון רק לשם שמים.

שהרי הוא אומר לבעלים, 'זה הדבר שהפקדתם אצלי או השאלתם, אמש הייתם מפקידין אותו אצל זה שהפקדתי אני אצלו', עכ"ל.

ברם הוסיף הרמב"ם (הלכה ה'), דאפילו אם היה דרך הבעלים להפקיד אצל השומר השני, אבל אם מיעט שמירתו, כגון שהיה מופקד אצלו בשכר, והפקידו אצל אותו השני בחנם, הואיל ומיעט שמירתו, פושע הוא ומשלם. ואם הביא השומר השני הראייה שיפטר בה שומר ראשון כדין שמירתו הרי זה פטור, כיצד שומר שכר שנתן הבהמה השמורה אצלו לשומר חנם, אם הביא השומר השני עדים שמתה הבהמה כדרכה, הרי השומר הראשון פטור, וכן כל כיוצא בזה, עכ"ל.

והקשה המשנה למלך שם, דכיון שדרך הבעלים להפקיד אצל השומר השני, א"כ אפשר להאמין השומר השני בשבועה שנאנסה, וז"ל: קשיא לי למאי איצטריך שיביא השומר השני ראייה, הא כיון שדרך הבעלים להפקיד אצלו, לא שייך לומר 'את מהימן לי בשבועה', ודי שישבע השומר השני שנאנסה, דמה לי שהאמינו לשבועת שומר חנם או לשבועת שומר שכר, עכ"ל.

ותירץ החזון יחזקאל, דכיון דשומר הראשון עשה מעשה פשיעה במה שמיעט שמירתו, אינו נאמן עוד בשבועה עד שיביא ראייה, ולכן גם אינו נפטר בשבועת השומר השני.

וז"ל חזון יחזקאל (ב"מ קו): יש מקום לומר ששיטת הרמב"ם היא אחרי שעשה [השומר הראשון] מעשה פשיעה, אינו מהימן עוד השומר [הראשון] לפטור את עצמו בשבועה שמתה הבהמה כדרכה ולא מחמת שמיעט בשמירתו עד שיביא ראייה לדבר, והיינו שכתב הרמב"ם 'אם הביא השומר השני הראייה שיפטר בה שומר ראשון כדין שמירתו הרי זה פטור', ולא הוסיף כמו שכתב בחו"מ (סימן רצ"א סעיף כ') 'ואפילו לא היו עדים, אם השומר הראשון ראה ויכול הוא לישבע, הרי זה נשבע ונפטר'. [דבאמת אין השומר הראשון נאמן בשבועה], וכיון שאינו נאמן עוד [השומר הראשון] לפטור את עצמו בשבועתו עד שיביא ראייה, ממילא אינו נפטר נמי בשבועת השומר השני, עכ"ל.

והנה הרמב"ם (שכירות פ"ג ה"ח) כתב וז"ל: רועה שהניח עדרו ובא לעיר, בין בעת שדרך הרועים להכנס, ובין בעת שאין דרך הרועים להכנס, ובאו זאבים וטרפו ארי ודרס, אין אומרים אילו היה שם היה מציל, אלא אומרים אותו אם יכול להציל ע"י רועים ומקלות חייב, ואם לאו פטור, ואם אין הדבר ידוע חייב לשלם, עכ"ל. ולכאורה קשה אמאי לא פטרינן ליה מספיקא דלמא אפילו אם היה שם לא היה יכול להציל, ולא עיד"ז שהניח את העדר טרפו הזאבים את השוה.

והנה מקור דברי הרמב"ם הוא לשון הברייתא (ב"מ צג:): 'אין אומרים אילו היה שם היה מציל'. וקשה דאיך היה סלקא אדעתין לומר מסתמא אם היה שם היה מציל ולהוציא ממנו ממון.

ותירץ החזון יחזקאל לפי יסוד הנ"ל, וז"ל: אלא על כרחך אחרי שעשה מעשה פשיעה והניח את עדרו ובא לעיר, השומר עצמו אינו נאמן עוד אפילו בשבועה שלא טרפוה הזאבים עיד"ז שהניח את העדר ונכנס לעיר ושהמצב היה כך דאפילו אם היה שם לא היה יכול להציל, וכיון שאינו נאמן בשבועה, ממילא היה חייב לשלם. והיינו דאמרו דנהי שהשומר עצמו אחר שפשע אינו נאמן אפילו בשבועה, מ"מ אין אומרים אילו היה שם היה מציל, ואין מחייבים אותו מבלי אומד, אך אומדים אותו אם היה יכול להציל ע"י רועים ומקלות חייב, ואם אפילו היה שם לא היה יכול להציל פטור. אבל אם אינו ידוע ע"י אומד חייב, שכיון שפשע אינו נאמן עוד הוא בעצמו בשבועה שלא פשע ושהמצב היה כך דאם היה שם לא היה יכול להציל, וממילא הוא חייב לשלם, עכ"ל.

והנה בב"מ שם אמרו: מתיב רב ששת רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר, ובא זאב וטרף ובא ארי ודרס וכו', אומדין אותו אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור, ואמאי נימא ליה אי הוית התם הוה מקיים בך 'גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך'. וכתבו התוס' שם וז"ל: אי הוית התם היה חל עליו רוח גבורה ודעת להלחם, עכ"ל. ודברי התוס' תמוה.